

Boekbesprekingen

H. H. Boonstra, *Het didactisch lees-spellingonderzoek. Het didactisch onderzoek van het voorbereidend en aanvankelijk lezen en zuiver schrijven*. Pedireeks nr. 11 (Uitgeverij Bekadidact) Baarn, 1978.

Deze publikatie heeft geen wetenschappelijke pretenties en is duidelijk praktijkgericht. De auteur is er in geslaagd een aantal belangrijke aspecten van het didactisch lees-spellingonderzoek op een overzichtelijke manier bijeen te zetten. Bovendien klinkt in de wijze waarop bepaalde onderdelen gepresenteerd worden duidelijk een stuk praktijkervaring door.

Als men ernst wil maken met de vergroting van de zorgbreedte in de nieuwe basisschool kan deze didactische bijdrage uit de Pedireeks daar beslist een bijdrage aan leveren. Men zou wensen dat onderwijsgeveden in het eerste en tweede leerjaar de gedeelten over het aanvankelijk lezen en spellen zich zo eigen zouden maken dat ze deze inzichten zouden kunnen integreren in hun didactisch handelen van elke dag.

Ofschoon deze publikatie ongetwijfeld waardering verdient, is het wellicht gewenst bij een tweetal punten enige opbouwende, kritische opmerkingen te plaatsen.

De eerste opmerking heeft betrekking op het begrip leesvoorwaarden zoals dit hier in navolging van Sixma wordt omschreven, namelijk als *eisen* die aan de leerlingen worden gesteld voor zij met succes aan het leren lezen kunnen participeren.

Onderzoek heeft immers aangetoond dat de voorspelende waarde van leesrijpheidstests te gering is om deze eisen als een soort *conditio sine qua non* te beschouwen. Wel kan men zeggen, dat als een leerling aan die eisen voldoet het leren lezen *waarschijnlijk* gemakkelijker zal

verlopen. Uit het proefschrift van Sixma blijkt immers, dat een aantal leerlingen die aanvankelijk aan deze eisen *niet* voldoen en gewoon leesonderwijs ontvangen na enige tijd *wel* aan de gestelde leesvoorwaarden voldoen, zonder een voorbereidend programma te hebben gevolgd en bovendien bevredigende leerresultaten behalen. Bij het verantwoord hanteren van leesvoorwaardentoetsen moet men dit wel weten en dit komt in de tekst te weinig tot uiting.

Een tweede opmerking betreft de opvatting van de leesact zoals die impliciet ten grondslag ligt aan de diagnose die wordt beschreven. Lezen wordt hier vrijwel *alleen* gezien als het verklanken van letters en het verbinden van deze klanken tot een woord. Nu is deze leesstrategie voor het aanvankelijk lezen onmisbaar. Maar als men een beetje longitudinaal denkt, moet men er rekening mee houden dat naast grafisch fonologische informatie bij het leren lezen al heel spoedig ook syntactische en semantische informatie een rol speelt. Ook voor practici is het nodig dat zij inzicht hebben in de complexiteit van de leesact en dat juist de flexibiliteit bij het gebruik van *verschillende* ontsleutingsstrategieën bevorderend is voor begrijpend lezen. Lezen is meer dan verklanken van lettertekens.

Leren lezen, maar vooral het gebied van de leesmoelijkheden is echter zo ingewikkeld dat dit in een kort bestek niet alzijdig te behandelen is. Wel is het goed dat de lezer zich deze beperkingen realiseert.

M. J. C. Mommers

H. J. H. Brentjens, *Visies op jeugd*. Een systematische vergelijking van theorieën over jeugd en maatschappij, Van Loghum Slaterus, Deventer, 1978, 274 p., f 32,50, ISBN 90 6001 455 6.

Bovenstaand boek is bedoeld voor allen die met jeugd te maken hebben. Het is dus vooral informatief. Allerlei begrippen komen aan de orde: levensfase, sociale categorie, generatie, maatschappelijke status, sociale gedragvorm, alles met betrekking tot de jeugd. Drie belangrijke ontwikkelingsvisies worden geschetst: die van Ch. Bühler met haar toekomstgerichtheid, die van Freud gericht op het verleden en die van Erikson op het heden. Riesman, Eisenstadt, Schelsky en Van Hessen passeren

de revue en zo is er meer. Het boek is rustig geschreven en geeft slechts zelden modieus gepraat. Toch is het van enige eenzijdigheid niet vrij te pleiten. De schrijver heeft geen aandacht voor de medische bijdragen van de schrijvers van *Groeiendiagrammen 1965*, meisjes komen er nogal bekaaid af en wat me in hoge mate verbaast: in het hele boek komt de naam Buytendijk niet voor.

N. F. Noordam

J. A. Schraag, E. J. Hendriks, J. van der Rijst, *Toegepaste onderwijskunde voor de natuurwetenschappen*, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1976, twee delen f 51,75, ISBN 90 01 78940 4, Informatieboek 202 p., ISBN 90 01 78942 0, Werkboek 160 p., ISBN 90 01 78941 2.

Genoemde boeken zijn niet een verslag van een onderzoek, noch geven ze een wetenschappelijke verhandeling weer. Wel beogen de auteurs middels deze boeken leraren en a.s. leraren in het onderwijs der natuurwetenschappen te onderwijzen in de 'toegepaste onderwijskunde'. Zij hebben als medewerker bij de Directie Her- en Bijscholing Docenten (van het Ministerie van O en W) een proefcursus ontwikkeld en beproefd. Deze cursus heeft zijn definitieve vorm gekregen in de hier te bespreken boeken. Mijns inziens dient in deze bespreking niet alleen het inhoudelijke maar ook het onderwijzende aspect aan de orde komen.

Het 'informatieboek' bevat de tekst (door de auteurs 'theorie' genoemd) waarvan de 'inhoud' door de gebruiker kan worden toegepast (door de auteurs 'oefening' genoemd) bij het uitvoeren van de opdrachten in het 'werkboek'. Zowel de indeling naar als de betiteling van de hoofdstukken in beide delen illustreert de wederzijdse afstemming.

De opzet van deze boeken noemen de auteurs 'een eenvoudig model dat voor ieder onderwijs van toepassing is', dat zij omschrijven als uitgaan van een beginsituatie en via een leerweg gaan naar een vooraf nauwkeurig geformuleerd doel. Hun onderwijsdoel beschrijven zij aldus:

'De cursist die een cursus TON heeft gevolgd moet in staat zijn zijn lessen zodanig te ontwerpen en te geven dat deze lessen voldoen aan de eisen die volgen uit de aard van de natuurwetenschappen en uit de gegevens van de onderwijskunde.'

Dat deze opzet alsmede de operationalisering van deze doelstelling voert tot ongewenste onderwijssituaties, blijkt uit de wijze waarop zij hier en daar hun uitspraken gaan afzwakken. Het is dan ook spijtig te moeten constateren dat de auteurs hun onderwijzen volgens zo'n opzet niet hebben beschreven; de gebruikers van het boek kunnen, als zij dat wensen, de apodictische uitspraken niet toetsen. Hebben de auteurs voor hun cursisten, dan wel de cursisten voor hun leerlingen, de beginsituatie bepaald door het repertoire vast te stellen van de cursist c.q. 'de leerling'? Dit repertoire wordt volgens hen bepaald

'door een tweetal aspecten: zijn mogelijkheden die erfelijk zijn vastgelegd (genotype) en de onder invloed van het milieu (opvoeding, opleiding, klimaat, soort voedsel, etc.) tot ontwikkeling gebrachte mogelijkheden die zich manifesteren (fenotype). Met de huidige vaardigheden is het niet mogelijk vast te stellen wat het genotype van de mens is. Wel is het mogelijk een groot aantal 'zichtbare' eigenschappen van de leerling (fenotype) vast te stellen.' Behalve dat de vraag gesteld kan worden of het zinvol is om over zo'n fictieve, geschematiseerde leerling te spreken, moeten we ons afvragen of het construeren van onderwijs naar het beeld van een biologisch object toelaatbaar is.

Elke aanstaande of reeds in functie zijnde leraar zal, wanneer hij deze boeken (cursus) gaat gebruiken om zichzelf te (her- of bij-)scholen, terdege moeten beseffen dat de aangeboden 'onderwijskundige en methodologische ken-

nis' niet de juiste, toegepaste onderwijskunde is. Het vermelden van de door de auteurs geraadpleegde literatuur, zonder bij hun uitspraken ernaar te verwijzen, maakt het de gebruikers onmogelijk de juistheid van die uitspraken te toetsen anders dan op de basis van eigen ervaring. De noodzaak van zo'n mogelijkheid tot toetsen bestaat m.i. bij uitspraken zoals:

'Iedere onderzoeker die zich beweegt op het terrein van de natuurwetenschappen (zoals biologie, scheikunde en natuurkunde) volgt tijdens een onderzoek een bepaalde gedachten- en handelingsgang die bij elk onderzoek altijd dezelfde is. Men noemt dit: de natuurwetenschappelijke denk- en werkwijze (ook wel: de natuurwetenschappelijke methode).'

'Zoals eerder werd opgemerkt kan de denk- en werkwijze van de natuurwetenschappen dienen als model voor de aanbieding van leerstof. Het lijkt logisch dit model steeds te hanteren.'

Deze citaten geven aan welk uitgangspunt de structuur van een leerstofeenheid moet bepalen. Refererend aan Piaget wordt niet aan elke fase in zo'n leerstofeenheid (waarneming, probleemstelling, hypothese, experiment, theorievorming) hetzelfde 'abstractieniveau' (pre-operationele, concrete en formele niveau) toegeacht bij natuurwetenschappelijk onderwijs aan 12- en 13-jarigen. Naar de mening van de auteurs kan 'de denk- en werkwijze der natuurwetenschappen' toch als grondslag voor de structuur van een leerstofeenheid worden gehandhaafd, mits in dat onderwijs 'echte theorievorming op het formele niveau' wordt weggelaten, dan wel dat dit proces door de leraar wordt voorgedaan. Het abstractieniveau wordt dan voor de leerlingen verlaagd.

Om efficiënt de leerweg te bewandelen hanteren de auteurs het volgende model van een onderwijsleerproces: 'informatie-stimulus-response-controle'. Over het model zeggen zij: 'Men dient zich te realiseren dat modellen niets anders zijn dan vereenvoudigingen van de werkelijkheid.'

Na het formuleren van doelstellingen (te onderscheiden naar algemene, concrete en operationele doelen) aan de orde gesteld te hebben, wordt uitvoerig ingegaan op de constructie van 'het' onderwijsleerproces volgens hun model. Een behandeling van een verscheidenheid van 'aanbiedingsvormen', werkvormen en leermiddelen volgt hierna.

De auteurs besluiten het boek met een aantal hoofdstukken over evalueren in het onderwijs. Zij leggen het accent op het beoordelen van de mate waarin met betrekking tot het cognitieve gebied de van te voren opgestelde doelen zijn bereikt. De classificering ontlent zij aan het werk van Bloom. Zij gaan hierbij in op de gebruikelijke evaluatiemethoden en technieken, de soorten toetsvragen en de constructie daarvan, het beoordelen van de toetsen en de toetsresultaten. Zij staan de mogelijkheid van statistische verwerking van de antwoorden voor.

Naar mijn mening is het onderwijs in de natuurwet-

schappen gebaat, wanneer leraren dat planmatig gaan verzorgen. Zowel het informatie- als het werkboek kan hun hierbij een steun zijn, mits zij beseffen dat de aangegeven

werkwijze niet de enige mogelijkheid is om hun onderwijsaanbod te construeren.

H. H. ten Voorde

J. van Goor, *Jan Kompenie as Schoolmaster. Dutch Education in Ceylon 1690-1795*, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1978, 205 p., f 35,-, ISBN 90 01 39020 X.

Na de verovering van Ceylon op de Portugezen (voltooid in 1658) stond de Verenigde Oostindische Compagnie voor een moeilijke taak. De bevolking bestond uit Buddhistische Singalezen in het Zuiden en Hindoïstische Tamils in het Noorden. Verder waren er veel Rooms-Katholieken die als een soort vijfde colonne werden beschouwd.

De compagnie, die alleen de kuststreek bezette, had verder te maken met soms vijandige vorsten in het binnenland, met het kastesysteem, terwijl ze als handelscompagnie, die toch de vertegenwoordiger was van een protestant land, ook nog moest zorgen voor de nodige winst. M.a.w. ze had naast economische doelstellingen ook een zedings-, een cultureel-vormende en een sociaal-emanciperende taak.

Ze kweet zich hiervan door overal in de dorpen lagere scholen te stichten voor jongens en voor meisjes (!) waar het gewone programma van catechismusonderwijs, lezen, schrijven en voor enkelen rekenen werd afgewerkt, alles in aansluiting aan de vaderlandse schoolorde voor de Generaliteit van 1655. Verder kwamen er twee seminaria, te vergelijken met Latijnse scholen. Het programma was hier zwaar: naast de gewone vakken als Latijn en Grieks ook Nederlands en een inlandse taal. Ze waren bedoeld

voor de kinderen van inlandse hoofden en aanzienlijken. Het peil was zo goed dat enkele studenten op compagnieskosten aan de universiteit van Leiden hun predikantenstudie zonder problemen konden voltooien. De compagnie voerde verder een soort kadaster in met een belastingstelsel, liet de bijbel en andere geschriften vertalen in het Singalees en het Tamil door op haar kosten van ander werk vrijgestelde predikanten, enz. Globaal is de V.O.C. met haar politiek geslaagd: een 'kolonialisme' om trots op te zijn en dat dan ook door de Engelsen werd overgenomen.

Van Goor behandelt dit in zijn boek, dat vooral op archiefstudie berust, zeer gedegen en nauwkeurig, het is dan ook een aanwinst voor ons vak. Enkele opmerkingen. Waar de Europese kinderen school gingen wordt niet goed duidelijk: de leerlingenlijsten en de tekst kloppen niet altijd. Ook is verwarrend dat de schrijver niet voldoende voor ogen staat dat de scheiding tussen primair en secundair onderwijs in de 17e eeuw minder sterk was dan nu. Zo zijn er nog enkele kleinigheden die echter aan mijn waardeering voor dit werk niets afdoen.

N. F. Noordam

Gerhard Michel, *Die Welt als Schule. Ratke, Comenius und die didaktische Bewegung*, dl. V uit de serie: *Das Bildungsproblem in der Geschichte des europäischen Erziehungsdenkens*, Schroedel Verlag, Hannover, 1978, 240 p., D.M. 42,20, ISBN 3 507 38233 4.

Michel heeft, de lijn voortzettend van Schaller, maar hier en daar wat andere accenten leggend, een goed boek geschreven, dat met name over Ratke nogal veel nieuws bevat. We weten dat Comenius, maar ook Ratke in de jaren na de 2e wereldoorlog in Oost en in West druk wordt bestudeerd. Ze hebben veel gemeenschappelijks en enkele verschillen, waarbij Comenius verreweg de belangrijkste figuur is. Gemeenschappelijk is, dat wat wij school noemen slechts een deel is van het grote culturele vormingsproces. De wereld en het leven zelf met name vormen tot weten, spreken en handelen. Comenius is als didacticus begonnen, waarbij te bedenken is dat didacticus in het 17e

eeuwse taaleigen eerder met pedagogiek moet worden weergegeven. Aan het eind van zijn leven wordt de aandacht voor de politiek als structuurverbeterende instantie (om een moderne maar niet onjuiste uitdrukking te gebruiken) steeds groter. Eerst moeten de omstandigheden in de wereld worden veranderd zodat dan een hervormde school mogelijk wordt. Het is niet omgekeerd. Zo eindigt de schoolmeester uit de Janua zijn leven als de profeet Elia met een oproep aan allen te werken aan het toekomstig vredeerijk.

N. F. Noordam

Mededelingen

Inhoud andere tijdschriften

Info

11e jaargang (1980) no. 3

Achtergronden van een verander(en)de kijk op het buitengewoon onderwijs, door L. Kooistra
Een provinciaal onderwijsbeleid? Een onderzoek naar mogelijke startpunten van een provinciaal onderwijsbeleid, door E. J. Deelstra

Pedagogisch Tijdschrift / Forum voor Opvoedkunde
5e jaargang, 1980, nr. 5

Nederlandse onderwijspolitiek 1945-1980 (jaartheme Onderwijsbeleid) door N. L. Dodde
Metaforen in de pedagogiek, door F. van Besien
Waarheid en werkelijkheid in theorie en praktijk van de opvoeding, door J. W. van Hulst
Onderwijs en humaniteit (I), door D. van den Brink
Kroniek en documentatie
Boekbespreking
Uit andere tijdschriften

Pedagogisch Tijdschrift / Forum voor Opvoedkunde
5e jaargang, 1980, nr. 6

Invloed van het buitenland op het Nederlandse onderwijsbeleid (jaartheme: Onderwijsbeleid), door A. M. L. van Wieringen
Machteloos ouderschap, door M. J. Langeveld
De Middenschool: Een karikatuur? door H. J. M. Hüttner, H. Welles en F. P. J. F. Wester
Onderwijs en humaniteit (II), door D. van den Brink
Kroniek en documentatie
Boekbespreking

Tijdschrift voor Onderwijsresearch
5e jaargang, nr. 3, mei 1980

De proefkreche Woordenschattest: een woordenschattest voor 2 tot 4-jarigen, door Chr. Hamaker en H. den Hartog
Enkele radicale oplossingen voor criterium gerefereerde grensscores, door B. Wilbrink

De voorspelbaarheid van studieprestaties van eerstejaars studenten aan de subfaculteit psychologie van Amsterdam, door K. Meerum Terwogt-Kouwenhoven
Boekbesprekingen
Mededelingen

Tijdschrift voor Onderwijsresearch
5e jaargang, extra nummer, mei 1980

Fred N. Kerlinger, een methodisch psycholoog
Twaalf bijdragen ter gelegenheid van zijn emeritaat

Tijdschrift voor Onderwijsresearch
5e jaargang, nr. 4, juli 1980

Difficulties with difficulties: on the beta-binomial model, door N. H. Veldhuizen
Contracting in personalized instruction, door P. F. M. Kop, R. F. van Rookhuizen, J. V. Keller en A. L. J. Timmermans
De invloeden van zinsvolgorde-verschillen bij het leren begrijpen van het Frans door Nederlandstaligen, door A. M. D. Stellingwerff-Beintema en H. Koppelaar
Notities en Commentaren
Vooropleiding als voorspeller van studieresultaat, maar niet van studiesucces, door K. Meerum Terwogt-Kouwenhoven
Over operationaliseren, rekenen en redeneren in het kader van het IQ-debat, door P. A. Vroon
Commentaar op Stokking: 'Toetsend Onderzoek' door B. Creemers en W. Hoeben
Een reactie op 'Commentaar op Stokking: Toetsend Onderzoek' van Creemers en Hoeben, of: Het misverstand rond een ondertitel, door K. M. Stokking
Boekbesprekingen
Mededelingen

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
19e jaargang, nr. 5, mei 1980

Redactioneel, door J. van Weelden
Waarom (gehandicapte) kinderen moeten spelen, door R. de Groot
Het spel van het schoolplein, door M. van Kempen en G. Verdiesen

De speelplaats als (be)leefbare plaats, door H. Andeweg en W. Andriessse
Wat heb jij aan je benen? Schoenen! door K. Mulderij en H. Bleeker
En ieder speelt zijn eigen spel, door E. Schropp
Boekbesprekingen
Weetwinkel

Tijdschrift voor Orthopedagogiek
19e jaargang, nr. 6, juni 1980

Redactioneel, door R. de Groot
Informatieverwerking en hersenactiviteit bij kinderen met leermoeilijkheden, door G. N. Melis
Het vaststellen van kindkenmerken in de orthopedagogische diagnostiek, door P. W. Adriaans
Beoordeling van de plaats van de agogische deskundige bij de begeleiding voor geestelijk gehandicapten, door G. Kuiper en G. van Osch e.a.
Reactie, door C. A. Laponder
Commentaar bij een commentaar, door J. van Weelden
Boekbesprekingen
Weetwinkel
Regionale studie-bijeenkomsten najaar 1980

Ontvangen boeken

Adler, J., *De groepsopvoeder. Begrippen, taken en relaties* (oorspr. titel: Child Care Worker), Van Loghum Slaterus, Deventer, 1980, f 24,50

Berk, T. J. C., *Groepsanalytische psychotherapie*, Van Loghum Slaterus, Deventer, 1980, f 18,50

Bonekamp, A. L. M., *Ouders van ernstig zieke en stervende kinderen*, Boom, Meppel, 1980, f 34,50

Bonarius, H., *Persoonlijke psychologie; deel I: Inleiding in de theorie en praktijk van constructiepsychologie, deel II: Ontwikkelingen in de theorie en praktijk van de constructiepsychologie*, Van Loghum Slaterus, Deventer, 1980, f 29,50 resp. f 39,50

Cladder, J. M., *Inleiding in de gedrags-therapie bij ouder en kind*, Swets & Zeitlinger, Lisse/Amsterdam, 1980, f 30,-

Cohen-Kettenis, P. T., Y. M. Dekking, *Cognitieve aspecten van sociale angst bij kinderen. Een psychometrisch onderzoek*, Swets & Zeitlinger, Lisse/Amsterdam, 1980, f 45,75

Gennep, A. van, *Naar een kritische orthopedagogiek in het bijzonder van de zwakzinnige mens*, Boom, Meppel, 1980, f 16,50

Gent, B. van, en J. Katus (Red.), *Voorlichting, theorieën, werkwijzen en terreinen*, Samsom, Alphen aan de Rijn, 1980, f 37,50

Hendrikse, R., *Politologie voor opvoeders en hulpverleners*, Nelissen, Overveen, 1980, f 14,90

Hoekstra, H., K. Zöchbauer, *Massa-media en communicatie-agogiek*, Nelissen, Overveen, 1980, f 25,90

Klerk, L. F. W. de, *Het leren van psycho-motorische vaardigheden. Een onderwijs-psychologische benaderingswijze*, Van Loghum Slaterus, Deventer, 1980, f 26,50

Masters, W. H., V. E. Johnson, *Homosexualiteit* (oorspr. titel: Homosexuality in perspective, 1979), Van Loghum Slaterus, Deventer, 1980, f 45,-

Mertens, R. W., *Groespolarisatie*, Van Loghum Slaterus, Deventer, 1980, f 28,50

Olgers, A. J., J. Riesenkamp, *De onderwijskundige voorbereiding van aanstaande leraren*, (dissertatie), S.V.O.-reeks nr. 30, Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, 1980

Parreren, C. F. van, J. A. M. Carpay, *Sovjetpsychologen over onderwijs en cognitieve ontwikkeling*, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1980, f 42,-

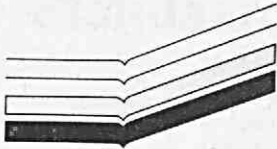
Pietersen, L., *Taalsociologie. Minderheden, Tweektaligheid, Taalachterstand*, (2e druk), Wolters-Noordhoff, Groningen, 1980, f 27,50

Rösch, A., G. Douwes, *Genetische Manipulatie. Waarom wel? Waarom niet?* Stafleu's Wetenschappelijke Uitgeversmaatschappij, Alphen aan de Rijn, 1979

Stachowiak, H. (Hrsg.), *Modelle und Modelldenken im Unterricht*, Klinkhardt Verlag, Bad Heilbrunn, 1980, DM 22,-

Ontvangen rapporten

Beukhof, G., P. Komers en J. van Straten, *Resultaten van de enquête voor onderwijsonderzoekers op het gebied van 'Onderwijsleerprocessen'*, Onderzoeksthemagroep 'Onderwijsleerprocessen', Vakgroep Onderwijskunde R.U. Utrecht



1980/1981

Weer een aantal afgestudeerden van de lerarenopleiding die hun democratische idealen zien stuklopen in de klas

Democratisch lesgeven? De meesten willen het wél als zij net van de opleiding komen. Maar eenmaal voor de klas blijkt het erg moeilijk de attitudes die zij zich tijdens hun opleiding eigen hebben gemaakt, in praktijk te brengen.

Hoe komt dat? En vooral: wat kunnen afgestudeerden en opleiders

doen om het gat tussen de aangeleerde attitudes (waarbij het ook gaat om de innovatie-opdracht van de opleidingen) en het handelen-in-de-praktijk te dichten?

J. Griffioen, wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Groninger universiteit, beantwoordt deze vragen in zijn boek:

Supervisie van beginnende leraren

Zijn voorstel komt hierop neer: vervolg de lerarenopleiding met een inscholingsperiode van twee jaar, waarin de beginnende leraar onbevoegd, maar wel onder eigen verantwoordelijkheid zo'n 12 tot 20 uur per week lesgeeft en waarin hij (of zij) elke twee weken een intensief evaluatiegesprek voert met de supervisor.

Supervisie van beginnende leraren
J. Griffioen ISBN 90 01 34806 8
246 pag. f 37,50

Inhoudsopgave

De situatie van de beginnende leraar
Attitude en handelen
Een beeld van supervisie
De plaats van de supervisie in de lerarenopleiding
Mondigheid door supervisie
Een gang door een supervisie
De supervisor
De afsluiting van opleiding en supervisie
De invoering van supervisie in de lerarenopleiding

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij Wolters-Noordhoff bv,
Postbus 58, 9700 MB Groningen,
telefoon (050) 16 23 04.



Wolters-Noordhoff